

נט ע"ב-ס ע"ב. קרבן פסח שנשחט "לשמו ולא לשמו"

בקורבן ישנן ארבעה עבודות עיקריות: א. שחיטה. ב. קבלת הדם (מצוואר הבהמה במזרק). ג. הולכת הדם (ממקום השחיטה אל המזבח). ד. זריקת הדם על המזבח. שאם הכהן לא עשה אותן לשמן (כדף הכהן חשב: 1. "מחשבת חוץ לזמנו" מתכוון לעשות אחת מהעבודות מחוץ לזמנה. 2. "מחשבת חוץ למקומו" מתכוון לעשות אחת מהעבודות מחוץ למקומו הראוי לו. 3. "מחשבת שינוי שם" מתכוון שתהא הבהמה מוקרבת עבור קורבן שונה, או הוקרבה עבור בעלים אחרים) – הקורבן פסול (ובחיס ד ע"א), ואין הבעלים מתכפר בו.

משנתנו קובעת: המקריב קורבן פסח "לשמו ולא לשמו" – פסול. רב פפא מתקשה האם המשנה דיברה בשתי עבודות וחשב הכהן על אחת מהן "לשמו" ועל השנייה "לא לשמו" – והמשנה לא מחדשת (פשוט שאם עשה את אחת העבודות לא כראוי יהיה הקורבן פסול), או שזו עבודה אחת שחלק מהזמן חשב הכהן "לשמו", וחלק מהזמן "לא לשמו" – והמשנה מחדשת דין במחשבת קורבן, שצריך שהעבודה תעשה מתחילתה ועד סופה בכונה "לשמו".

(1) הפסח ששחטו "שלא לשמו" וקבל והלך זרק "שלא לשמו", (2) או "לשמו ושלא לשמו", (3) או "שלא לשמו ולשמו" – פסול. כיצד "לשמו ושלא לשמו"? לשם פסח ולשם שלמים. "שלא לשמו ולשמו"? לשם שלמים ולשם פסח.

היו לפניו שלוש בהמות: עולה, שלמים וחולין. ורצה לפדות את שתי בהמות הקודש בבהמת חולין, ואמר עליה: "הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים" – הרי זו תמורת עולה דברי רבי מאיר (תופסים את הדיבור הראשון שאמר, והבהמה קורבן עולה בלבד), אמר רבי יוסי: אם לכן נתכוין תחלה הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת דבריו קיימים (תופסים את שני חלקי המשפט והבהמה גם עולה וגם שלמים, ודינה שתרעה עד שתקבל מום, ובעת שנפסלת למזבח ניתן למוכרה, ואת הכסף ניתן לחלק לעולה וגם לשלמים).

משנתנו

תמורה כה ע"ב

רב פפא: המשנה פסלה את הקורבן, כאשר המחשבות "לשמו ולא לשמו" נעשו בשתי עבודות נפרדות (לדו' אחת בשחיטת הקורבן והשנייה בקבלת הדם), או בעבודה אחת (לדו' שתיהן בשחיטת הקורבן)?

הסבר קושיית רב פפא: ישנה משמעות לשאלתו של רב פפא רק אם נעמיד שהוא שאל את שאלתו על הרישא של המשנה "לשמו ושלא לשמו" (דין 2), כי רק אז ישנו הבדל האם המשנה מדברת בעבודה אחת או בשתי עבודות (וישנה נפק"מ האם נעמיד את המשנה כר"י או כר"מ).

קבלה	שחיטה	"לשמו ושלא לשמו" (דין 2) שתי עבודות	שחיטה	"לשמו ושלא לשמו" (דין 2) עבודה אחת
✗	✓		✗	✓

ע"פ רבי מאיר - פסול (עשה עבודה לא כראוי)	ע"פ רבי יוסי - פסול (עשה עבודה לא כראוי)	ע"פ רבי מאיר - כשר (תפוס לשון ראשון)	ע"פ רבי יוסי - פסול (אף בגמר דבריו אדם נתפס)
--	--	--------------------------------------	--

אבל אם נעמיד את שאלת רב פפא על הסיפא "שלא לשמו ולשמו" (דין 3) – אין הבדל, כי גם בעבודה אחת לרבי מאיר (שהתחיל "שלא לשמו"), וכ"ש בשתי עבודות – פסול.

קבלה	שחיטה	"שלא לשמו ולשמו" (דין 3) שתי עבודות	שחיטה	"שלא לשמו ולשמו" (דין 3) עבודה אחת
✓	✗		✓	✗

ע"פ רבי מאיר - פסול (עשה עבודה לא כראוי)	ע"פ רבי יוסי - פסול (עשה עבודה לא כראוי)	ע"פ רבי מאיר - פסול (תפוס לשון ראשון)	ע"פ רבי יוסי - פסול (אף בגמר דבריו אדם נתפס)
--	--	---------------------------------------	--

לא ניתן להעמיד את הרישא (דין 1) של משנתנו שעשה את כל העבודות לא לשמן, הרי די בעבודה אחת שלא כיוון כראוי – נפסל הקורבן, לכן יש להעמיד שעשה את אחת מהעבודות לא לשמן – כל הקורבן פסול.

שחיטה	קבלה	הולכה	זריקה	שחיטה	קבלה	הולכה	זריקה
✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✗

אם נעמיד את הסיפא "לשמו ושלא לשמו" (דין 2) של משנתנו בשתי עבודות, הרי זו כמו הרישא, לכן מוכרח להעמיד שהחידוש של הסיפא שהכוונה שחשב "לשמו ושלא לשמו" בעבודה אחת, אם כך משנתנו סוברת שבעבודה אחת – פסול, והיא כשיטת רבי יוסי ש"אף בגמר דבריו אדם נתפס", ולכן פסול.

שחיטה	קבלה	שחיטה
✗	✗	✓

הגמרא מנסה להוכיח 2 הוכחות ממשנתנו שמשנתנו עוסקת ב"בעבודה אחת" (ומשנתנו מהוה הוכחה לרבי יוסי), ודוחה לומר שאין הכרח בהעמדה שהוצעה, וניתן להעמיד ב"שתי עבודות". לאחר מכן הגמרא מנסה להוכיח 2 הוכחות מהמשנה הבאה שבוודאות עוסקת ב"עבודה אחת" ומסיקה שאף משנתנו עוסקת ב"בעבודה אחת", ודוחה לומר שכל משנה עומדת בפני עצמה.

דחיית ההוכחה	אופן ההוכחה לקושיית רב פפא	מקור להוכיח
<p>גם הרישא וגם הסיפא מדברות על שתי עבודות, הרישא ב"שוחט לא לשמו" (דין 1) עניינה בשוחט את הפסח לשם שלמים, והסיפא (דין 2) מחדשת "לשמו ושלא לשמו", באומר "הריני שוחט את הפסח לשמו, על מנת לזרוק את הדם שלא לשמו" - ואף שעוסק הכהן באחת מן העבודות יכול לפסול בדיבורו את העבודה שלאחריה (והקורבן פסול) - וא"א להוכיח לשאלת רב פפא באיזה נושא עסקה משנתנו.</p>	<p>...מוכרח להעמיד שהחידוש של הסיפא שהכוונה שחשב "לשמו ושלא לשמו" בעבודה אחת, אם כך משנתנו סוברת שבעבודה אחת - פסול, והיא כשיטת רבי יוסי ש"אף בגמר דבריו אדם נתפס", ולכן פסול.</p>	<p>(1) הפסח ששחטו "שלא לשמו" וקבל והלך וזרק "שלא לשמו", (2) או "לשמו ושלא לשמו" ... פסול.</p>
<p>ניתן להעמיד שהאמצעיתא בשתי עבודות, ואכן, הקושיה במקומה עומדת, והסיפא נלמדת מכ"ש מהאמצעיתא, אבל זו דרך המשניות לשנות אגב שגרת הלשון גם דברים שידועים. ולכך אגב שהמשנה שנתה "שלא לשמו ולשמו" - שנתה "לשמו ושלא לשמו".</p>	<p>בבירור דין הסיפא "שלא לשמו ולשמו" (דין 3), אם נעמיד שהכוונה בשתי עבודות, הרי באמצעיתא המשנה "לשמו ושלא לשמו" (דין 2) - פסול (אע"פ שהעבודה הראשונה כשרה - נפסל הקורבן, בגלל העבודה השנייה שנעשתה לא כראוי), כ"ש בסיפא "שלא לשמו ולשמו", שהעבודה הראשונה פסולה - שהקורבן יהיה פסול! לכן חייבים להעמיד שהסיפא בעבודה אחת, מכאן נלמד שגם האמצעיתא הינה בעבודה אחת, ושוב הוכחנו לשיטת רב פפא שמשנתנו בעבודה אחת - ופסול כשיטת רבי יוסי.</p>	<p>משנתנו: (2) או "לשמו ושלא לשמו", (3) או "שלא לשמו ולשמו" - פסול.</p>
<p>אין להוכיח מהמשנה הבאה למשנתנו, כל משנה עומדת היא בפני עצמה. במשנה הבאה עסקינן בעבודה אחת, ובמשנתנו עסקינן בשתי עבודות.</p>	<p>פשוט שהמשנה הבאה עוסקת בעבודה אחת (מופיעה במשנה רק מחשבה אחת, או לא לאוכליו, או לא למנויו וכו'), מכאן מוכח שמשנתנו (היא המשנה הקודמת) עוסקת גם בעבודה אחת ושוב הוכחנו לשיטת רב פפא שמשנתנו בעבודה אחת - ופסול כשיטת רבי יוסי.</p>	<p>משנה (סא ע"א): שחטו (את הפסח) שלא לאוכליו (לחולים או לזקנים שאינם יכולים לאכול כזית מהקורבן) ושלא למנויו (לאנשים שלא נמנו איתו יחד על הקורבן) לערלים (לזכר שאינו נימול, מפני שאחיו נפטרו בעת מילתו. אסור באכילת הפסח) ולטמאים (אסורים באכילת קדשים) - פסול.</p>
<p>אין להוכיח מהמשנה הבאה למשנתנו, כל משנה עומדת היא בפני עצמה. במשנה הבאה עסקינן בעבודה אחת, ובמשנתנו עסקינן בשתי עבודות.</p>	<p>בבירור הדין המקריב "לאוכליו ושלא לאוכליו", אם נאמר שהכוונה בשתי עבודות והסיבה שהקורבן כשר, מפני ש"מחשבת אוכלים" [מחשבה שהקורבן נשחט עבור אנשים שאינם יכולים לאכול מהקורבן] לא פוסלת באחת מהעבודות, הרי שנסיק בעבודה אחת "מחשבת אוכלים" - פוסלת, והרי אנו יודעים שקורבן שנשחט עבור "מקצת אוכלין לא נפסל"? [קורבן שנשחט, וחלק מן המנויים עליו אינם יכולים לאכול, למרות שישנה חלק מהשחיטה שנעשתה למעשה עבור אנשים שאינם ראוים לאכול (ראה דין המשנה) - הקורבן כשר, מפני שא"א לכזית בשר קורבן, לראויים, בלי לשחוט בהמה]. לכן חייבים להעמיד שהמשנה עוסקת בעבודה אחת, ומלמדת שכשר הקורבן, בין בעבודה אחת (בשחיטה חשב גם על מקצת שלא אוכלים, וכשר הורבן מפני מקצת האנשים שכן אוכלים. כ"ל), בין בשתי עבודות (שחט לאוכליו וזרק שלא לאוכליו, וזבה הדין יש חידוש. וכשר מפני ש"מחשבת אוכלים" פוסלת בזריקה). אם המשנה הבאה עוסקת בעבודה אחת, מכאן מוכח שמשנתנו (היא המשנה הקודמת) עוסקת גם בעבודה אחת ושוב הוכחנו לשיטת רב פפא שמשנתנו בעבודה אחת - ופסול כשיטת רבי יוסי.</p>	<p>משנה (סא ע"א): [במידה והמקריב חשב בעת הקרבת הקורבן שהקורבן מיועד] לאוכליו ושלא לאוכליו... כשר.</p>